

DM

magazin

Veress
Miklós

VARIÁCIÓK

Októberi verőfény
Verőfény októberben
Bomlik a szél haja szökén
levél kavarog a szelekben
Ez a fény októberi
Októberi a fény
a hangot némává érleli
csupa némaság-televény
Abba kapaszkodik bele
mibe is kapaszkodna
akinek nincs gyökere
akiről levált a bokra
s most éggé és felhővé forog
hogy föntől megjelentse
csak álmában mosolyog
akinek nincsen nincse
Ebben a verőfényben
nem is gondolja komolyan
senki hogy miért éljen
csak egy megőrült fa rohan
menekülne a tűzből
úgy véli menekülhet
Hídegen gürdül a Göncöl
nem érinti a földet
szőlőfürt rothad a tőkén
a darázs is továbbben
októberi verőfény
verőfény októberben

A PRIMADONNA

Régi história. Fél évszázada is elmúlt már talán, hogy mint kezdő újságíró, mint „pupuc”-ot a szerkesztő, Úr György elküldött az új szezon primadonnájához interjúért. A művész két évvel ezelőtt, mint kezdő szubrett, már volt Szegeden. Ekkor kezdődött az a bizonyos egyoldalú szerelem, mely sok igazolatlan órát szült számomra a főreáliskolában. És most, e történet idején, amikor az imádott művész, mint primadonna tért vissza Szegedre, már én is elveztem iskoláimat és a helyi színházi hetilapnak lettem belső munkatársa. Az volt az első interjú. A művész a Tisza Szállóban lakott. Az interjú időpontját délután 4 órára határoztam meg szerkesztőm azzal az utasítással, hogy háromnegyed négykor találkozzunk a kávéházban, és majd együtt megyünk fel a primadonnához. Így is volt. Pontos voltam és Úr György is várt már megszokott asztalánál.

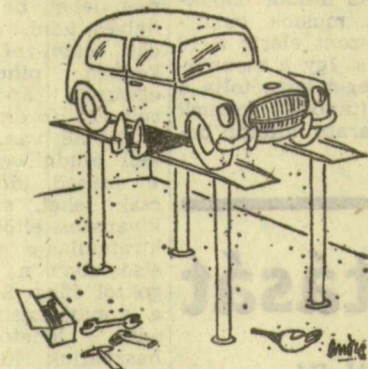
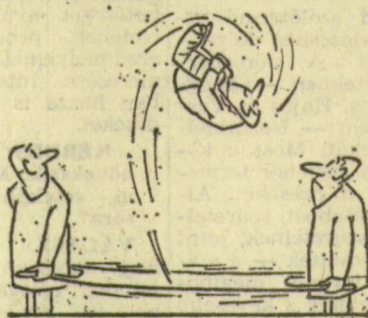
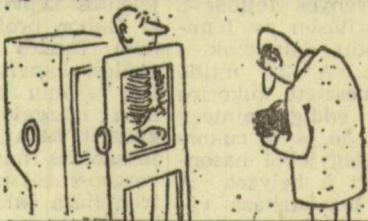
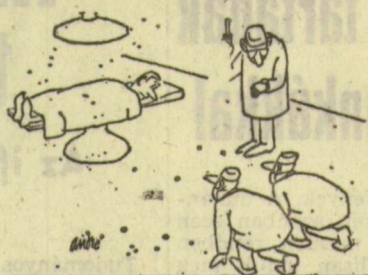
— No, menjünk — mondta.
Bizony, mi tagadás, nagyon izgatott voltam. Eszembe jutottak az elmulasztott iskolai órák, amikor a művésznőt kellő távolságban követtem az utcán csak azért, hogy — követhessem. A nagy drukkból örültem, hogy nem egyedül kell bemennem a rajongott dívához, és amikor felértünk első emeleti szobájához, Úr György bekopogtatott. Bentől egy kedves hang kérdezte: „Ki az?” „A Színházi Újságtól Úr György” — felelte szerkesztőm. „Azonnal” — válaszolta a művész, én pedig lámpalázasan igyekeztem főnököm háta mögé húzódní, hadd lépjen ő be először. Nemsokára ki is nyílt az ajtó, és a szobalány betessékel bennünket. Úr György ekkor maga elé telt, s máris benn voltam a szobában, ő pedig künn maradt. Zavaromban forgolódvá kerestem a szerkesztőmet, majd megpillantottam a primadonnát csipkés hálóingben, selyempaplan alatt az ágyban. Nagy zavaromban nem is tudtam mit mondjak. Kínos másodpercek után ő biztatott, hogy menjek közelebb, üljek le az ágya melletti székre. Nagynehezen bemutatkoztam, és eldadogtam, hogy mi járatban vagyok.

— De hol maradt Úr Gyurka? — kérdezte.
— Bizonyára dolga akadt... feleltem nem a legnagyobb meggyőződéssel. Végre megembereltem magam és feltettem az első ominózus kérdést. A művész bőbeszédűen, kedvesen felelt a kérdéseimre, s egyszer csak azon vettem magam észre, hogy már több mint egy órája jegyzetek az ágya mellett, és álmaim istennője, akinek már készülnie kellett a színházba, ideges, bár tapintatos mozdulatokkal adta tudtomra a kissé hosszúra nyúlt látogatásomat. Egy remegő kézcsoókkal búcsúztam az „imádott művésznő”-től. A kávéházban Úr Gyurkát már nem találtam. Rendeltem egy kapucinert és elővettem jegyzeteimet, hogy mindjárt melegében megírjam a cikket. De bizony egy szót sem tudtam abból elolvasni. Az interjúból semmi nem jutott eszembe. Úgy kellett másnap hasból megírni...

1916-ban került Szegedre a tehetséges fiatal győri szubrett. A Legénybúcsú-ban mutatkozott be a szegedi közönségnek. Több sikeres alakítása után az Erdész-lány címszerepében aratta első, maradandó sikerét. Egy év múlva elkerült Szegedről, hogy három év múltával már mint be-futott primadonna arassa továbbí sikereit a szegedi közönség előtt. Ekkoriban történt, hogy amikor nem tudom már hanyadik interjúért voltam nála, kaptam egy dedikált fényképet tőle. Dátum nem volt rajta, és amikor megkértem, hogy írjon rá keletet is, tiltakozott ellene. Talán azért, hogy mindig olyan-nak maradjon meg emlékezetemben, amilyen a fényképen... A fénykép — sajnos — a háborús események alatt elveszett, de emlékezetemben tényleg olyan-nak maradt meg, mint akkor, amikor kaptam...

Egy alkalommal arra a kérdésre, hogy miért nem játszik még mindig szubrettszerepeket, azt felelte, hogy lusta már táncolni, és abból a szerepkörből kiöregedett. (Ekkor volt 28 éves!) Most már csak érettebb, primadonnaszerepek valók számára, s

KEZELES

ki tudja — mondta maliciózan —, később talán erről a csúcsról is le fogok esni. Mondjuk a ruhatárosi, vagy jegyzetői „szerepkörbe”. Ekkor mindketten jót nevetünk ezen a lehetetlennek látszó jóslaton.

Háromévi sikeres szegedi szereplés után Miskolcra, majd Aradra szerződött, s onnan Pestre, a Király Színházhoz. Nemsokára férjhez ment, és vissza is vonult a színpadtól. Ezután már csak hosszú évek után hallottam hírt felőle. Jóslata beteljesedett: a budapesti Nemzeti Színházban lett jegyzető.

1965 februárjában Pesten megnéztem a Nemzeti Színházban egy új darabot. Eszembe jutott, hogy meg kellene keresni a régi, rajongott primadonnát, aki most itt jegyzető. Azonban valami furcsa határozatlanság, vagy a csalódástól való félelem vett rajtam erőt; nem volt bátorságom megkeresni, vagy érdeklődni felőle. Ha szembe találkoztam egy jegyzetővel, abban a hiedelemben, hogy ő lehet az, nem mertem a szemébe nézni. Félttem műsorfüzetet vásárolni, nehogy neki kelljen fizetnem. De talán meg sem ismertem volna.

Ugyanezen év decemberében tudtam meg, hogy néhány héttel ezelőtt súlyosan megbetegedett, és nemsokára egyik budapesti kórházban kínos szenvedés után meghalt. A pesti lapok meg sem írták a gyászhiót, és fényképét sem közölték gyászkeretben. Hiszen a mai színházi közönség nem ismerte. Utolsó éveiben nem is volt más köze a színházhoz, mint az, hogy udvariasan a helyére vezesse a publikumot, és esetleg kínáljon megvételre egy műsorfüzetet. Azokat pedig, akik ismerték és emlékeztek a majd' félszázad előtti ünnepeit szegedi primadonnára: Viola Margitára, aki idejének az ország egyik legtehetségesebb és méltán legünnepeltebb primadonnája volt, bizonyára megdöbbentette tragikus halálhíre.

...És amikor e gyászhiót alkalmából írtam róla nekrológot, egy soha nem pótolható mulasztás jutott eszembe: talán mégis illet volna felkeresni a művésznőt, mint a Nemzeti Színház jegyzetőjét, és elbeszélgetni vele, emlékezni Viola Margitára, az ünnepeit primadonnára... De nem! Így jobb volt! Hadd maradjon meg a régi illúzió. Hiszen oly rossz érzés csalódni... Jobb ha a régi kép marad meg emlékezetünkben, s talán ő is szívesebben veszi, ha ezzel a gondolattal helyezem sírjára a régi közönség emlékezőkészsorúját.

JENŐ ISTVÁN

Vincze
György

KÖZJÁTÉK

Bódor a szobát rendezgette. Mindezt úgy kellett csinálnia, hogy a háziasszony észre ne vegye, mert végig sértődne. Hiszen számtalanszor kinyilatkoztatta már, mennyire pedáns, hogy mindegy a tisztaság. Egy lapátra való szemét gyűlt össze a szobában.

— Istenem — fohászkodott gondolatban Bódor —, csak be ne nyisson! Bizonyára kritikának vélné a takarítást. Aztán az órájára nézett. Indulhat az állomásra, Julika elé. Most jön először itte. Vajon mit fog mondani? Mert az a miskolci alberlet, amelyben előzőleg laktak, az más... Száraz, parkettás volt. Ez meg padlós, és az egyik fal salétromos. De hát bele fog nyugodni...

A fiatalasszony leszállt a vonatról.

A férj elvette a két táskát. Az állomás forgatagában szótlanul lépkedtek egymás mellett, Julika titokban Zoltán arcát figyelte, mintha hangulatára lenne kíváncsi. „Vajon megmondjam-e?” Úgy döntött, majd otthon, ha hazaérnek, akkor megcsúgja Zoltának. Tudta, hogy gyerekes dolog, mégis arra gondolt, hangosan nem meri mondani, csak súgva.

Julika körülnézett a szobában. — Mit szólsz az új otthonunkhoz? — kérdezte Zoltán.

— Jó lesz — mondta az asszonyka. — Úgy is veszünk szövetkezetit. Húszezer már együtt van.

— Igen! — bólintott Zoltán.
— Tudod-e, mi történt?
— Nem.
— Na mégis?
— Nem tudom...
— Nem is sejtet?
— Mondd már!
— Kisbabánk lesz!

Zoltán felkapta Julikát, és körbeforgott vele a szobában, azután óvatosan letette az öreg molyrágta szelonra.

— Nem is szólsz semmit?
— Mit mondanak? Örülök és kész. De a háziasszonynak nem kell szólni, mert kikötötte, hogy gyerek nem lehet.
— Ugyis látni fogja.
— Az más. Mire látni fogja, addigra meglesz a lakásunk. Kiszámítottam: hat hónap alatt ketőnk fizetéséből hatezret tudunk félretenni.

— Néztél állást?
— Kettő is van. Amikor mondtam, hogy nemcsak gépeisz, hanem gyorsírsz, azt kérdezték, mikor akarsz belépni? Reggel eljössz velem, és megmutatom mindkét helyet. Amelyik neked jobban tetszik, ott fogsz dolgozni. A beszélgetésnek kopogás vetett véget. A háziasszony jött bemutatkozni. Legelőször szemrehányással illette Bódort, hogy megjött a felesége, és hozzá nem vitte be. De, mint mondta: — ha a hegy nem megy Mohamedhez, Mohamed megy a hegyhez.

Zoltán egész éjszaka nem tudott aludni. Talán százszor is eltervezte, hogyan lesz majd az új lakásban, mert kétszobásat vesznek, hiszen hárman lesznek. A kisebbik szobát a babának rendezik be. Képzletben bebútorozta a majdan megépülő lakást. Hajnalban, rövid időre elaludt. Aztán az ébredéssel együtt eloszlottak a képzelt tervek is. Érezte a salétromos fal bűdös leheletét, és ettől visszazuhan a valóságba. Tárnyilagosan szólt Julikához:

— Akkor velem jössz, és megmutatom a vállalatot.
A kisipari vállalat igazgatója szívélyesen fogadta Julikát.

— Csakhogy itt van, Formaság az egész, de azért tartsuk be. Diktálni fogok. Szíveskedjen gyorsítani, és utána tegye át a gépbe. Parancsoljon, papír, ceruza. Rövid lesznek. Úgye, kezdhetem is.

— Igen — válaszolta a fiatalasszony.

— Nahát! Azt mondja... tessék írni... csak úgy fejből fogom mondani.

Az igazgató valamiféle sablon-szöveget diktált. Miután befejezte, Julika az írógéphez fordult, és gyakorlott gyorsasággal kopogni kezdte.

— Ne is folytassa! — állította meg az igazgató. — Látom, perfeket gépel. Az ilyen munkaerőt keressük már régóta. Inkább beszéljünk másról. Hogy tetszik a mi kis városunk?

— Még nem ismerem, tegnap este érkeztem.

— Óh, hát akkor nézzen szét. Ja, igen! Sajnos, ezerhatszázal többet nem tudunk adni, egyelőre. Nem tudom, ez konvenial?

— Igen! Jó lesz — felelte a fiatalasszony.

— Tehát akkor megegyeztünk. A munkaügyön adja le a munkakönyvét. Ott már tudnak felvételéről.

Julikában kellemes és szorongó érzések keveredtek. Tulajdonképpen most távoznia kellett volna, ő azonban tétován állt, és zavarában ujjaiával szoknyáját sodorgatta.

Az igazgató észrevette ezt, és megkérdezte:

— Ohajt valamit?

— Csak azt — mondta kínos lassúsággal —, azt szeretném mondani, hogy másállapotban vagyok...

— Igen? — fehéredett el az igazgató, és megjegyezte —, tehát úgy érte, hogy terhes... Szóval, hogy szülni fog... Szép család esemény. Hogy is mondjam... Az előbb elfeledtem szólni, egyelőre szerződést kötünk, ez már nálunk hagyományos. És ugye, ha bármelyik fél meggondolná magát... Szóval, ez a legtisztább dolog, mert mit tudom én, nem szereti meg a vállalatunkat, vagy meggyűlöl... — Nevetett zavartan. — Egy pillanatra magára hagyom, ha nem hargagszik — s ezzel kilépett az ajtón.

Julika összeszorult torkán mély lélegzetet vett és várt. Kezel idegesen remegtek, mintha valami bűnt követett volna el, amiért hamarosan felelnie kell. Az igazgató visszajött. Nem nézett a fiatalasszonyra, csak úgy mondta:

— Kálóczi elvtársat, a munkaügyi csoportvezetőt kerestem, de nem találtam. — Ezt követően kitért az ajtót, és kiszólt titkár-nőjéhez:

— Keressék elő Kálóczi elvtársat! — majd visszalépett a szobába, és közömbös kérdésekkel igyekezett húzni az időt.

A fiatalasszony válaszolatott. Szörnyen fárasztó volt ez a közjáték. Aztán megjelent a munkaügyi csoportvezető.

— Hívtatál — mondta az igazgatónak.

— Igen, kerestelek. Az elvtárs, nő perfeket gép- és gyorsíró. — Aztán jelentősegteljesen hozzátette — és kisbabát vár.

A munkaügyi azonnal megértette, és mint előre betanult szöveget fújta:

— Kellemetlen helyzetben vagyok. Ugyanis, utólagos engedelmekkel, tegnap felvettem egy gép- és gyorsírót.

Julika a molyrágta szelonon ült. Maga alá húzta a lábát, és férjét figyelte, aki fel-alá járkált a szobában.

— Gyerek, vagy lakás? Ez a kérdés — mondta Bódor. — Ha nem dolgozol, nem lesz a szövetkezeti lakásból semmi. Ebben az óban meg kinek van kedve élni? — Újját végighúzta a salétromos falon. Nyomában csik maradt. A festék helye, amely lepergett.

Bódor Zoltánné született Kiss Julianna, azóta dolgozik. Ezerhatszáz forintot keres.